

Надійність та ефективність безпеки визначаються через реалізацію відповідних вимог [3]:

- *безперервність безпеки*. Забезпечення безпеки не може бути одноразовим актом. Це – безперервний процес, який включає обґрунтування та реалізацію найбільш раціональних форм, методів, способів і шляхів створення, удосконалення і розвитку системи безпеки, безперервне управління нею, контроль за функціонуванням;
- *плановість безпеки*. Заходи безпеки не повинні бути епізодичними або відставати від фактичних подій. Плановість передбачає запобіжний характер безпеки;
- *конкретність безпеки*. Захисту підлягають конкретні об'єкти, загроза яким може заподіяти шкоду банку;
- *активність безпеки*. Постійне прагнення до виявлення загроз банку, своєчасної та ефективної їх нейтралізації;
- *універсальність безпеки*. Заходи безпеки повинні перекривати всі можливі напрямки виникнення загроз незалежно від місця їх дії;
- *комплексність безпеки*. Для забезпечення необхідно застосовувати всі форми і методи захисту та протидії загрозам у повному обсязі.

Сьогодні в Україні майже 100 % комерційних банків і підприємств великого бізнесу уже створили власні структури безпеки, які з різним ступенем ефективності забезпечують їх захист.

Враховуючи значні обсяги коштів та цінностей, що одночасно перебувають в банках, останні зобов'язані вжити ефективних заходів для їх захисту. Банки поставлені в умови щодо безумовного виконання визначених Національним банком України заходів охорони банківських установ. Тобто, банки, на відміну від інших суб'єктів господарювання, не можуть самостійно обирати вид охорони, а вимушені діяти виключно відповідно до визначених правових норм.

Висновки. Вказані особливості банківської безпеки потребують і особливих підходів та методів виконання покладених на неї функцій, а отже і відповідного регулювання її діяльності. Значною мірою особливість забезпечення безпеки банківської діяльності залежить від того, як забезпечується безпека банківської системи України. Варто зазначити, що на сучасному етапі розвитку нашої держави економіка країни є перехідною, де ринкові механізми перебувають на стадії становлення. Для цього періоду характерними є політичні, економічні, соціальні кризи, недосконале податкове законодавство, населення слабо орієнтується в реаліях монетарної політики.

Все це є підґрунтям для виникнення різноманітних небезпечних явищ у банківській системі України, що безпосередньо впливає на безпеку банківської діяльності загалом, а причинами цього є насамперед недобросовісна конкуренція, зростання злочинності у фінансових установах. За таких обставин виникає потреба у захисті банківської системи та банківської діяльності як з боку правоохоронних органів, так і силами самих банків.

Література

1. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 20.03.91.
2. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / О.І. Барановський; Київ: нац. торг.-економіч. ун-т. – К. : Вид-во "Лігма нова", 2004. – 759 с.

3. Зубок М.І. Безпека банківської діяльності : навч. посібн. / М.І. Зубок. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 190 с.
4. Захаров О.І. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності : навч. посібн. / О.І. Захаров, П.Я. Пригунов. – К. : Вид-во КНТ, 2008. – 257 с.
5. Андрощук Г.А. Экономическая безопасность предприятия: защита коммерческой тайны : монография / Г.А. Андрощук, П.П. Крайнев / за ред. А.Д. Святоцкий. – К. : ВД " ін. Юре", 2000. – 400 с.
6. Экономическая безопасность: Производство – финансы – банки / под ред. В.К. Сенчагова. – М. : Изд-во "Финстатинформ", 1998. – 616 с.
7. Шурпаков В.А. Проблемы методологии анализа банковской безопасности / В.А. Шурпаков. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.fact.ru/www/shurpakov.11.htm>.
8. Букин С. Безопасность банка / С. Букин // Банковские технологии. – 2003. – № 9. [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.bizcom.ru/security/2003-09/01.html>
9. Криклій А.С. Капіталізація банківської системи України в умовах глобалізації: проблеми та перспективи / А.С. Криклій // Економіка і держава. – 2006. – № 5. – С. 32.

Васильчак С.В., Винтоняк С.Ф. Организация безопасности банковской деятельности в Украине

Определены сущность, виды, принципы и основное содержание понятия "безопасность банковской деятельности", обобщены имеющиеся материалы по вопросам безопасности; определены условия организации безопасности деятельности банков и угрозы банкам, существующие на отечественном рынке банковских услуг; обоснован системный характер мер безопасности банковской деятельности; определены основные проблемы в обеспечении безопасности деятельности банков, условия и меры их преодоления.

Ключевые слова: безопасность, финансово-экономическая безопасность, банковская деятельность, угроза.

Vasylchak S.V., Vintonyak M.F. Organization for the safety of banking institutions in Ukraine

The article outlines the nature, types, principles and basic content of the concept of "security of banking," summarized the available material safety, defined terms of security of banks and banks threats that exist in the domestic banking market, reasonably systematic security measures banking; identified the main problems in ensuring the security of banks, the conditions and measures to overcome them.

Keywords: security, financial and economic security, banking, the threat.

УДК 339.9[075.8]

Проф. В.М. Вишняков, канд. екон. наук –
Запорізький національний університет

ШЛЯХИ ПРИШВИДШЕННЯ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Виявлено особливості сучасної політики Євросоюзу та обґрунтовано ефективні шляхи та форми розвитку України в євроінтеграційному напрямі. Встановлено, що насамперед доцільно вирішити всі проблеми загальноекономічного характеру, а також проблеми, що перешкоджають розвитку торговельно-економічного співробітництва України та ЄС, а вже потім на правах висококонкурентоспроможної держави вступати до ЄС. Членство України у ЄС не вирішить її внутрішніх проблем, воно може тільки погіршити їх, про що свідчить досвід країн Центрально-Східної Європи.

Ключові слова: інтеграція, стратегія, геоекономічні інтереси, геополітика, економічний потенціал, національна економіка, конкурентоспроможність.

Вступ. Аналіз торговельно-економічних відносин України та ЄС свідчить про недостатнє використання у цих відносинах наявного з обох сторін

потенціалу, а також про існування низки серйозних проблем, що гальмують їх поступальний розвиток. Це ставить на порядок денний нові питання стосовно виведення торговельно-економічних відносин України та ЄС на якісно вищий рівень, надання їм реальної, а не декларативної інтеграційної спрямованості.

Постановка завдання. Мета дослідження – визначити основні проблеми на шляху інтеграції України до ЄС в контексті її регіональних євроінтеграційних пріоритетів та надати рекомендації щодо їх вирішення.

Результати дослідження. Стосовно загального політичного контексту і європейських прагнень Україна наголосила на своїй меті налагодити новий, вищий рівень відносин, рухаючись від принципів партнерства та співробітництва до принципів політичної асоціації та економічної інтеграції з ЄС.

Політична асоціація має передбачати подальше утвердження в Україні спільних цінностей демократії, верховенства права та поваги до прав людини до тих рівнів, що утверджуються в Євросоюзі, а також подальше зближення позицій України та ЄС з міжнародних питань. Під економічною інтеграцією розуміють поступове залучення України до спільного ринку ЄС – від створення ЗВТ до отримання нашою країною частки у внутрішньому ринку ЄС. Це, безперечно, відповідає інтересам як українських виробників і споживачів, так і європейських.

Для пришвидшення процесу євроінтеграції Україна має укласти принципово нову угоду, яка буде передбачати перспективу членства України в ЄС. Для цього Україна має захищати власну позицію та забезпечувати максимально можливе врахування національних інтересів у процесі проведення переговорів з ЄС. Більш успішному розвитку торговельно-економічних зв'язків України з Євросоюзом перешкоджає низка проблем, серед яких можна зазначити такі:

- структурні обмеження – відсутність необхідних структурних перетворень в українській економіці в умовах ринкової трансформації;
- низький рівень конкурентоспроможності вітчизняних виробників, їх товарів і послуг та економіки країни загалом;
- недостатня адаптація національних стандартів України до міжнародних та європейських;
- обмежувальний режим доступу українських експортерів до окремих сегментів ринку ЄС;
- відсутність належного зв'язку комерційної діяльності з експортом капіталу до країн ЄС і залученням капіталу провідних транснаціональних корпорацій, що базуються у країнах ЄС;
- неврегульованість проблем міграції робочої сили та свободи пересування осіб;
- тівізація значних обсягів зовнішньої економіки.

Звичайно, наведений перелік чинників, що ускладнюють торговельно-економічну діяльність українських компаній на ринку ЄС, не може вважатися вичерпним. У цьому контексті потрібно ще раз зазначити: недосконалість маркетингових стратегій багатьох українських підприємств, зумовлену недостатнім досвідом у цій сфері; обмеженість форм і методів їх діяльності на зарубіжних ринках (зокрема, недостатнє використання різноманітних схем лізингових операцій, продажу на основі консигнації, різних форм торгівлі то-

що); відсутність належних джерел фінансування зовнішньоекономічних та особливо експортних операцій в умовах високого рівня відсоткових ставок та превалювання надання короткотермінових кредитів на кредитному ринку України; слабку підтримку діяльності на міжнародних ринках з боку дипломатичних представництв та торговельно-економічних місій України за кордоном тощо.

Таким чином, загалом ефективній діяльності українських компаній на ринку ЄС перешкоджає складний комплекс негативних чинників як торговельно-політичного, так і структурно-економічного плану. Ці вади вкорінені в проблемах міжнародної конкурентоспроможності українських виробників та стратегіях їх корпоративного розвитку. Тому подолання зазначених недоліків потребує системного підходу та може бути досягнуте лише внаслідок докорінних структурних перетворень в українській економіці, якісного поліпшення державного регулювання економіки, її зовнішньоекономічних зв'язків і корпоративного управління, значної активізації торговельної політики, спрямованої на захист національних економічних інтересів на зарубіжних ринках і насамперед на пріоритетному ринку ЄС.

Отже, для пришвидшення процесу євроінтеграції України потрібно вирішити ці проблеми. Завдяки вступу України до СОТ стан торговельно-економічного співробітництва України значно поліпшився не тільки з країнами-членами ЄС, а й з багатьма іншими країнами світу, проте не варто забувати, що Україна не зовсім готова до сильної конкуренції з боку інших країн, насамперед через досить низький рівень конкурентоспроможності української продукції на світових ринках.

Проблеми торговельно-економічного співробітництва України та ЄС нерозривно пов'язані з проблемами загальноекономічного характеру, яких у нашої країни досить багато. Для вирішення цих проблем, а також для досягнення відповідності соціально-економічного розвитку України європейським критеріям необхідно проводити реформи як в економічній, так і в соціальній сферах національної економіки.

З урахуванням досвіду країн Центрально-східної Європи (ЦСЄ) можна запропонувати деякі практичні рекомендації щодо проведення економічних та соціальних реформ, реалізація яких може посприяти пришвидшенню формування економічних умов євроінтеграції України.

На макроекономічному рівні заслуговує на увагу досвід Чехії щодо проведення так званої безборгової соціальної політики, тобто такої політики, яка базується на наявних економічних можливостях держави. При цьому дієвим антиінфляційним механізмом у країнах ЦСЄ зарекомендувало себе встановлення прогресивного податку на зростання заробітної плати, а збалансування бюджету не останньою чергою досягалося шляхом реструктурування дотацій та пільг у певних секторах економіки. На мікроекономічному рівні йдеться насамперед про потребу переорієнтації державної політики у сфері підприємництва на підтримку малих та середніх підприємств. Саме цей сегмент підприємництва є не лише основою ринкової економіки, а й запорукою політичної стабільності в державі та незмінності євроінтеграційного курсу. Тому система державної реєстрації суб'єктів малого бізнесу має бути спроще-

на. Поряд із цим, доцільним було б розглянути можливість створення спілки з гарантування кредитів малим та середнім підприємствам. Задля розширення експортних можливостей малих та середніх підприємств пропонуємо розробити план їх участі в міжнародних виставках та запровадити механізм часткової компенсації витрат, пов'язаних із такою участю. Створення мережі контактних агенцій малих підприємств значною мірою сприяло б налагодженню між ними виробничих, торговельних та інтеграційних зв'язків.

Формування євроінтеграційного потенціалу української економіки невіддільне від оптимізації її структури. Тому особливої актуальності набуває проблема реструктуризації підприємств традиційних галузей економіки, передусім вугільної. Доцільним видається проведення щорічного моніторингу діяльності збиткових підприємств та, у випадку визнання того чи іншого підприємства неперспективним, застосування до нього процедури банкрутства. Окрім цього, варто було б законодавчо визначити джерела фінансування реструктуризації галузі, механізм технічної ліквідації шахт та соціального забезпечення вивільнених працівників, порядок працевлаштування окремих категорій вивільнених шахтарів на діючих шахтах та інше.

Важливою умовою формування євроінтеграційного потенціалу економіки України є збільшення обсягів іноземних інвестиційних надходжень. З огляду на те, пропонуємо низку заходів щодо вдосконалення інвестиційного режиму в Україні. Варто, зокрема, законодавчо закріпити права міноритарних акціонерів у питаннях, що стосуються втрати контролю над власністю. Цілком очевидно, що іноземного інвестора зацікавило б також зменшення ставки податку на прибуток корпорацій та запровадження податкових пільг під час здійснення великих інвестиційних проектів у середньо- та високотехнологічних галузях промисловості. Водночас європейська практика доводить необхідність удосконалення регулювальної бази функціонування СЕЗ та ТПР. Обладнання, на якому виробляється продукція у відповідній СЕЗ, не повинно бути старішим одного року та не мати конкурентних аналогів українського виробництва. При цьому вартість імпортованого обладнання має становити не менше ніж 500 тис. євро (з урахуванням практики країн ЦСЄ). Має бути чітко закріплений рівень технологізації виробництва у СЕЗ. Продукція ж, яка вироблятиметься, повинна належати до середніх чи високотехнологічних галузей промисловості.

У контексті залучення іноземних інвесторів потребує переведення на системну основу робота щодо адаптації національних регулювальних норм до європейських. Пропонуємо розробити та запровадити критерій відповідності національного господарського законодавства європейському, передусім у сферах стандартизації, бухгалтерської та фінансової звітності, корпоративного управління.

У практичному плані на найближчу перспективу необхідно поставити такі завдання, як:

- впровадження інноваційної моделі економічного розвитку України як передумови досягнення соціального та економічного рівня країн Європейського Союзу;
- визначення шляхів підвищення конкурентоспроможності економіки України в умовах розширеного ЄС, зокрема державної підтримки галузей економіки з

урахуванням механізму субсидування та надання пільг згідно з нормами і вимогами СОТ та законодавством ЄС;

- здійснення заходів щодо збереження доступу українських товарів та послуг на ринок розширеного ЄС;
- досягнення домовленостей з ЄС щодо збільшення обсягів квот на поставки української сталеливарної продукції на ринок розширеного ЄС;
- досягнення домовленостей з ЄС щодо поширення в Україні "соціальних" преференцій у рамках Генеральної системи преференцій ЄС;
- створення в Україні систем моніторингу якості продукції (насамперед сільськогосподарської) відповідно до норм ЄС;
- приведення системи стандартизації України та підтвердження її відповідно до стандартів, норм і правил ЄС, а також створення договірно-правової бази щодо визнання результатів робіт з оцінювання відповідності українських органів із сертифікації;
- розширення галузевого співробітництва між Україною та ЄС (енергетичного, транспортного, космічного, у сферах екології, науки та освіти); залучення ресурсів Структурних фондів ЄС, Європейського інвестиційного банку для реалізації в Україні інвестиційних проектів за участю держав-членів ЄС;
- активізація інтеграції інфраструктурних мереж, зокрема шляхом реалізації проектів загальноєвропейського значення (САНТК, залучення європейських газових компаній до створення Консорціуму з управління та розвитку газотранспортної системи України, розвиток українських ділянок пан'європейських транспортних коридорів);
- досягнення домовленостей з ЄС щодо визначення нових форм та механізмів технічної допомоги.

Висновки. Отже, насамперед доцільно було б вирішити всі проблеми загальноекономічного характеру, а разом із ними і проблеми, що перешкоджають розвитку торговельно-економічного співробітництва України та ЄС, а вже потім на правах високо конкурентоспроможної держави вступати до ЄС. Варто чітко розуміти, що членство у ЄС не вирішить внутрішні проблеми України, а може тільки погіршити їх, про що свідчить досвід країн ЦСЄ.

На жаль, сьогодні в Україні існує ще багато невирішених питань, які гальмують вступ нашої держави до Євросоюзу. Серед них одне з перших місць посідає зволікання у здійсненні внутрішніх реформ, слабкість адміністративно-інституційного забезпечення курсу європейської інтеграції. Необізнаність населення щодо ЄС, хоч не є головною проблемою, але все ж бажано проводити пізнавальні програми для населення. Позиція громадян України щодо її вступу до Євросоюзу такою ж мірою залежить від їхнього оцінювання своєї обізнаності стосовно цих об'єднань, як і саме це оцінювання залежить від характеру їхнього ставлення до Євросоюзу.

Література

1. Вольський А. Пути экономической интеграции в новых условиях / А. Вольський // Внешняя торговля. – 2000. – № 4. – С. 3-6.
2. Чужиков В. Мезо- та мікрорегіональні рівні економічної інтеграції країн Центральної Європи / В. Чужиков // Міжнародна економіка : зб. наук. праць Ін-ту світової економіки і міжнародних відносин НАН України / відп. ред. В. Новицький. – К. : Вид-во ICSEB, 2002. – Вип. 31. – С. 123-128.
3. Ширша Європа – сусідство. Нова концепція відносин ЄС зі східними та південними сусідами // Євроюлетень. – 2003. – Березень. – С. 6-8.

Вишняков В.М. Пути ускорения интеграции Украины в Европейский Союз

Определены особенности современной политики Евросоюза и обоснованы эффективные пути и формы развития Украины в Евроинтеграционном направлении. Установлено, что в первую очередь целесообразнее решить все проблемы общего экономического характера, а также проблему, которая препятствует развитию торгово-экономического сотрудничества Украины и Евросоюза, а уже потом на правах высококонкурентоспособного государства вступать в Евросоюз. Членство Украины в Евросоюзе не решит внутренние ее проблемы, оно может только ухудшить их, о чем свидетельствует опыт стран Центрально Восточной Европы.

Ключевые слова: интеграция, стратегия, геоэкономические интересы, геополитика, экономический потенциал, национальная экономика, конкурентоспособность.

Vishniakov V.M. The methods of the Ukraine integration boost to the EU

The peculiarities of the modern EU policy are revealed in the article. The effective ways and forms the Ukrainian development in the European integration trend are proved. It is set that above all things more expedient to work out all problems of general economic character, and also problem which hinders development of trade and economic collaboration of Ukraine and European Union, and already then on rights highly the competitive state to enter to European Union. Membership of Ukraine in European Union will not work out its internal problems, it can only worsen them, to what experience of countries testifies Centrally eastern Europe.

Keywords: Integration, strategy, geo-economic interests, geopolitics, economical strength, national economy, competitiveness.

УДК 658

Доц. П.П. Гаврилко¹, канд. екон. наук;викл. М.Ю. Лалакулич¹, канд. екон. наук; ст. наук. співроб. Ф.А. Ваксинський, канд. екон. наук – Інститут регіональних досліджень НАН України

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ СХИЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ДО БАНКРУТСТВА

Розглянуто основні підходи до діагностики ймовірності банкрутства підприємств, зокрема: систему фінансових коефіцієнтів, спеціальні узагальнювальні (тестові) показники загрози банкрутства, суб'єктивні показники та критерії загрози банкрутства. Розроблено класифікацію існуючих підходів до оцінювання та прогнозування банкрутства підприємства.

Ключові слова: банкрутство підприємства, показники загрози банкрутства, система фінансових коефіцієнтів, критерії, ефективність, комплексний підхід.

Постановка проблеми. В умовах сучасної економіки України банкрутство вітчизняних підприємств є істотною проблемою. Воно призводить до істотних негативних наслідків окремого суб'єкта господарювання через збитковість підприємства, затримку чи не виплату заробітної плати робітникам, втрату робочих місць у випадку ліквідації підприємства та ін. Кількість неплатоспроможних підприємств та підприємств-банкрутів в Україні досить значна, вони є в кожному регіоні країни.

Подолання проблеми банкрутства залежить від своєчасного виявлення загрози банкрутства на підприємстві та розроблення і впровадження відповідних антикризових заходів, що дадуть змогу подолати кризу, відновити лік-

відність і платоспроможність та запобігти процедурі банкрутства і ліквідації підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні основи антикризового управління відображено у працях таких вітчизняних і зарубіжних учених, як І.С. Благун, І.О. Бланк, В.А. Забродський, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова, Л.О. Лігоненко, Е. Альтман, Д. Чессер та ін. Однак у наукових працях не належно відображено питання, пов'язані з проблемами нечіткості класів кризи. На практиці підприємство поступово переходить з одного класу кризи в інший, а отже, класи кризи мають нечіткі межі. На сьогодні актуальним є розроблення економіко-математичних моделей оцінювання загрози банкрутства. Окрім цього, недостатньо уваги приділяють питанням розроблення моделей прийняття антикризових управлінських рішень та оцінювання їх ефективності.

Виклад основного матеріалу. Для діагностики ймовірності банкрутства підприємств існують такі підходи: система фінансових коефіцієнтів, спеціальні узагальнювальні (тестові) показники загрози банкрутства, суб'єктивні показники та критерії загрози банкрутства.

Фінансові коефіцієнти розраховують на матеріалах даних звітного балансу підприємства. Проте їх основною вадою є неможливість розглядати виникнення ситуації банкрутства як результату розвитку кризи. Також відсутність загально визнаного переліку оцінювальних показників кризового стану та загрози банкрутства ускладнює виявлення кризового стану підприємства.

Лігоненко Л.О. запропонував декомпозицію системи показників кризового стану та загрози банкрутства за такими класифікаційними ознаками: інформаційне забезпечення розрахунку, функціональне спрямування, призначення (сфера застосування) [7].

Лігоненко Л.О. і Бланк І.О. [3, с. 486] виокремлюють показники експрес- та фундаментальної діагностики. До складу показників експрес-діагностики належать оцінювальні показники, які розраховують тільки на підставі публічної звітності підприємства. Фундаментальну діагностику здійснюють спеціалісти самого підприємства, використовуючи матеріали управлінського обліку та результати спеціальних досліджень. За функціонального спрямування, показники-індикатори підрозділяють на чотири групи: стан ліквідності, структура капіталу, обіговість, рентабельність.

За сферою застосування виокремлюють показники поточної й майбутньої загрози банкрутства. Оцінювання рівня майбутньої загрози банкрутства може здійснюватися за допомогою дослідження динаміки показників структури капіталу, обіговості та прибутковості за кілька періодів. Їх зниження свідчить про зростаючу загрозу банкрутства підприємства. Але, цей підхід не дає змоги своєчасно спрогнозувати банкрутство, а лише констатує фінансовий стан підприємства на сьогодні. Крім того, аналіз значень окремих коефіцієнтів не дає узагальнювального оцінювання.

Суб'єктивні показники та критерії загрози банкрутства передбачають використання якісних критеріїв, які ідентифікують виникнення або потенційну загрозу виникнення ліквідних ускладнень. Це зміна керівництва та ключових працівників, зміна господарських партнерів, затримка у виконанні поточних

¹ Ужгородський навчальний центр Київського національного торговельно-економічного університету;